

Kriptomuzeoloģijas elementi tekstu vizualizācijas praksē

Ilze Knoka
2012-10-18

Muzeoloģija – muzeju zinātne, prakse, izpēte

+

‘Kripto’ (grieķu *kruptos*) – apslēpts

=

Kriptomuzeoloģija – muzeju darbības ar
nepierādāmām vai iedomātām kultūras parādībām;
to prakse un izpēte

Cf. Kriptozooloģija, kas nodarbojas ar tādu būtnu
izpēti, kuru esība nav pierādīta, tiek apšaubīta
(piem., Lohnesa briesmonis, vienradži .)

Raimundas Malašauskas – Parīzē dzīvojošs lietuviešu izcelsmes rakstnieks un izstāžu kurators, uzskatīts par jēdziena autoru

«Paper Exhibition»

16 janvāris – 7 marts, 2009

Artists Space, Ņujorka

seminārs «Kaleidoscope Room» Sanfrancisko 2008:
«Kāpēc mūs tik ļoti piesaista trūkstošais, zudušais,
neizzināmais?»

Jonah Freeman lekcija par «In the Kaleidoscopic
Room» **2008/2009**

2004 – sākas Contemporary Art
Centre Vilnius TV: vai ir
iespējams skatīties neredzamu TV?

Kriptomuzeoloģija eksistē tajā ēnas zonā, ko rada muzeoloģijas centieni izskaidrot.

Muzeoloģija nodarbojas ar matērijas organizēšanu, savukārt kriptomuzeoloģija ar antimatēriju, līdzīgi melnajam caurumam, tikai pamanāmam, jo zināmam.

Kriptomuzeologs skatās nevis uz eksponētajiem priekšmetiem, bet uz paslēptā, latentā, domātā pēdām starp tiem.

Chris Fitzpatrick & Post Brothers, <http://rye.tw/more/less/72>

Kriptomuzeoloģija īpaši interesējas par gadījumiem, kad pārlietu liels izgaismojums noved pie apskatāmās parādības izzušanas.

Izstādes kurators iesniedzis lūgumu deponēt eksponēšanai *Joe Zane* vāzi, kas iepriekš citā izstādē sasista – lai eksponētu vāzi tās neesošajā/neredzamajā veidā

Uz ko mēs tādā gadījumā skatāmies un ko domājamies redzam: lauskas vai vāzi, kādu iztēlojamies?

no Raimundas Malašauska komentāra izstādei «Paper Exhibition»

Tipiskas kriptomuzeologu aktivitātes:

- Neesošu mākslinieku izstādes galerijās;
- Lekcijas, ko lasa izdomāti lektori;
- Cita, reāli eksistējoša mākslinieka vārda izmantošana pseidonīmam;
- Preses lapas izstādēm, kas nekad netiks atvērtas;
- Kurjeru nolīgšana it kā zagtu darbu transportēšanai;
- It kā pazudušu mākslas darbu atrašana;
- Ekspozīciju iekārtošana telpās, kas parasti šim nolūkam netiek izmantotas

?tekstuālu priekšmetu ekspozīcijas?

Muzejos kriptomuzeoloģijas mehānisms darbojas kā vēlme orientēties uz neredzamo, iedomāto, aiz priekšmeta pedomājamo stāstu, kurš var nebūt cēloņsakarīgi saistīts ar pašu priekšmetu.

Tas rada muzejnieku un apmeklētāju spēju neredzēt redzamo, eksponēto materiālo priekšmetu.

Porcelāna šķīvis, ko Alfrēds Amtmanis-Briedītis iegādājies
ceļojuma laikā Venēcijā 1926. gadā. RTMM 688502

«Ar šo šķīvi saistās viens no aktrises Antas Klints un režisora Alfrēda Amtmaņa-Briedīša ārzemju ceļojumiem uz Itāliju.

Anta Klints:

„Ar ceļošanu ir tāpat kā ar turku kafiju – iesāc tik un netiksi vaļā. Žēl tikai, ka tas maksā krietni dārgāk par pupiņām, – vajadzēja no daudz kā atteikties, bet te mani un Briedīša uzskati ļoti sakrita: aktieriem un režisoriem jābūt neticīgajiem Tomiem un pašiem „jātausta pasaules rētas”.”

„Itālijā, sevišķi Venēcijā, Briedīti aizrāva mākslas priekšmetu antikvāri. Es zināju, ka mums nav naudas, lai kaut ko no tāda veikala ieliktu somā, bet, ja antikvārs prata vācu vai krievu valodu, Briedītis centās to izprašāt par atsevišķu priekšmetu vēsturi, iepriekšējiem īpašniekiem un saprotams, arī par cenām – stundām ilgi.”

Redzamā daļa	Neredzamā/piedomājamā daļa
Šķīvis ar <i>Testolini Venezia</i> spiedogu otrā pusē	A.A.-B. un A.K. patika ceļot Ceļojumi bija dārgs prieks
Kobalta zils šķīvis ar mežģīņu formas rotājumu – <i>Testolini</i> firmas zīme, kas kļuva iespējams pēc tam, kad Testolini mežģīņu uzņēmums pārpirka slavenu <i>Murano</i> stikla fabriku	Ceļojumos tika pirkti antikvāri priekšmeti Liela interese par priekšmetu izcelsmi
⇒ Izstāstot šķīvja stāstu, ir iespējams pietuvināties A.A.-B. stāstam, bet tas neliekas svarīgi	⇒ Priekšmets ir dārgs? ⇒ Priekšmetam ir interesanta vēsture, ko pircējs tika noskaidrojis?
- No skatītāja tiek sagaidīts, ka viņš ieraudzīs šķīvī to, kas no paša šķīvja tieši neizriet; - Piedomājamā daļa ir vienlīdz labi izstāstāma ar citiem priekšmetiem, ko A.A.-B. atvedis no ceļojumiem; - No priekšmeta tiek sagaidīts, ka tas nosimbolizēs neredzamus lielumus.	

- Rīcība ar priekšmetu atšķiras rakstniecības / memoriālā / mākslas u.c. profila muzejā
- «Kripto» elements neizriet tikai no muzeja profila
- Jebkurš priekšmets var kļūt «neredzams», ja tā vēlas eksponētājs – liekot priekšmetam būt kaut kam citam nekā tas ir
- Visi priekšmeti , arī tekstuālie, var būt gan redzami , gan neredzami
- Tekstu gadījumā atšķirība saistīta ar savrupiem pieņēmumiem:
 - 1) tekstuāls priekšmets ekspozīcijā nav domāts lasīšanai, bet apskatīšanai (fiziskais aspekts);
 - 2) apskatot eksponētu tekstu, nevar redzēt to, ko muzejs grib rādīt.

Tekstuāls priekšmets	Domājamais
Papīrs	Autora biogrāfija
Rakstāmrīks (zīmulis, tinte, rakstāmmašīna utt.)	Radošās darbības pierādījums
Rokraksts	Teksta saturs
Piezīmes, labojumi	Mākslinieciskā teksta interpretācija
Apjoms	
Saglabātības pakāpe	
=> Rokrakstu muzejs	=> Rakstniecības muzejs
Auras ticība	
Cita veida “kripto” risks	«Kripto» priekšmets

Pieņēmums, ka

3) eksponējot «neredzamo» tekstuālo priekšmetu, tas jāaizvieto ar kaut ko citu – redzamu.

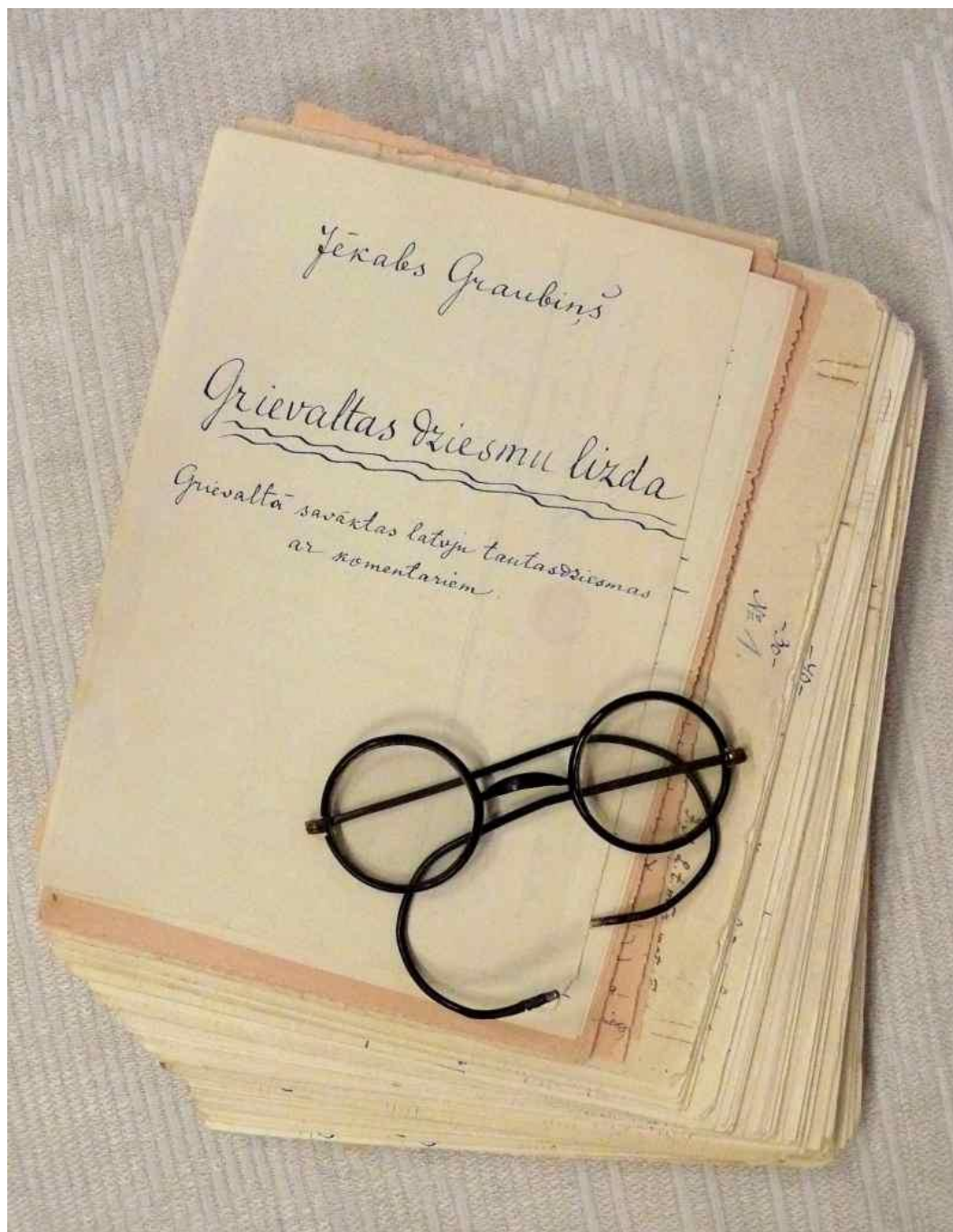
Piemēri tam, kā šo pieņemumu radītās eksponēšanas tradīcijas ietekme pārsniedz literatūras muzeju robežas:

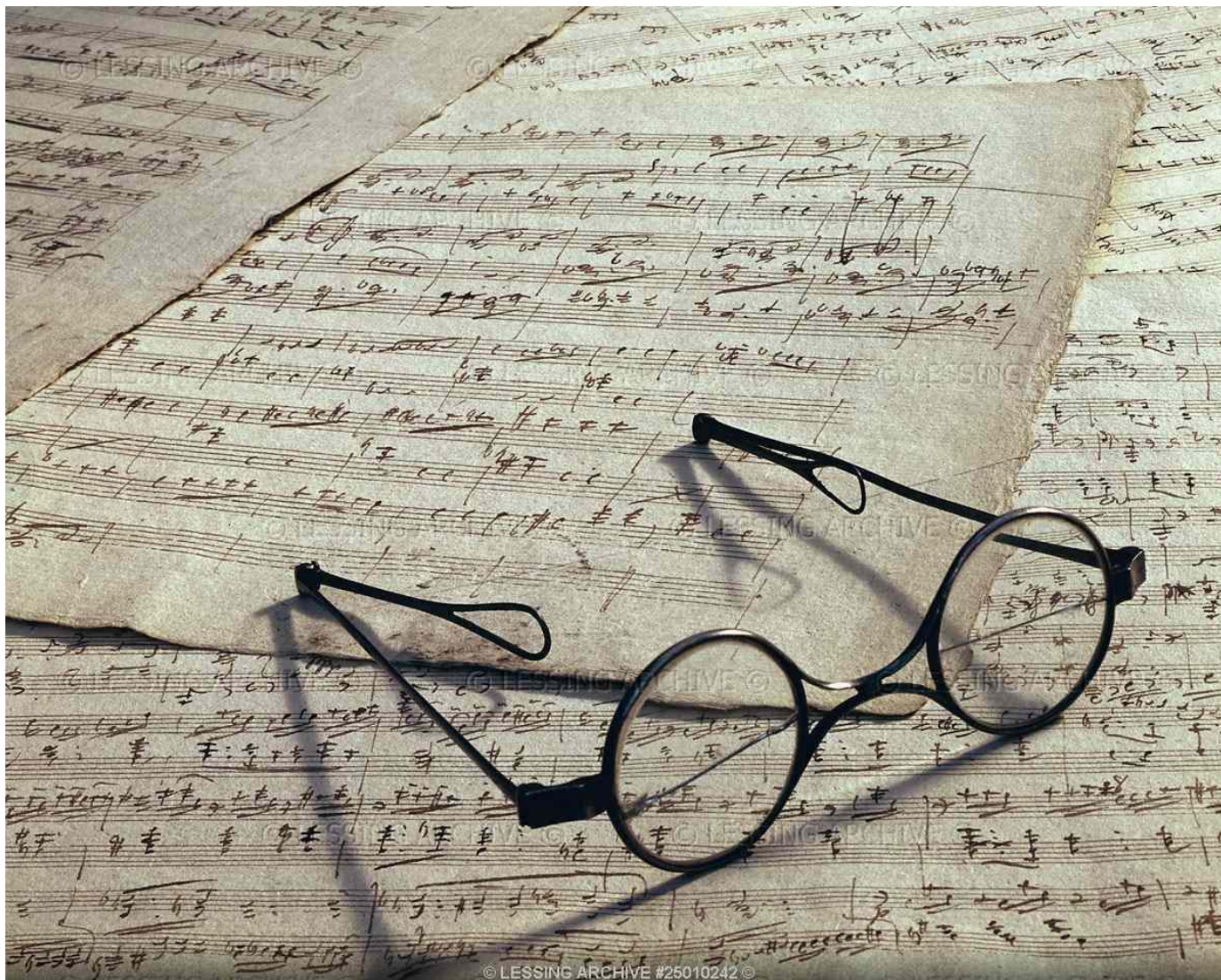

„Grievaltas
dziesmu lizdas”
manuskripts un
Jēkaba
Graubiņa
apaļās brilles,
kas
atpazīstamas
vai visās viņa
fotogrāfijās.

RTMM 644430

[http://rmm.lv/
?page_id=3567](http://rmm.lv/?page_id=3567)

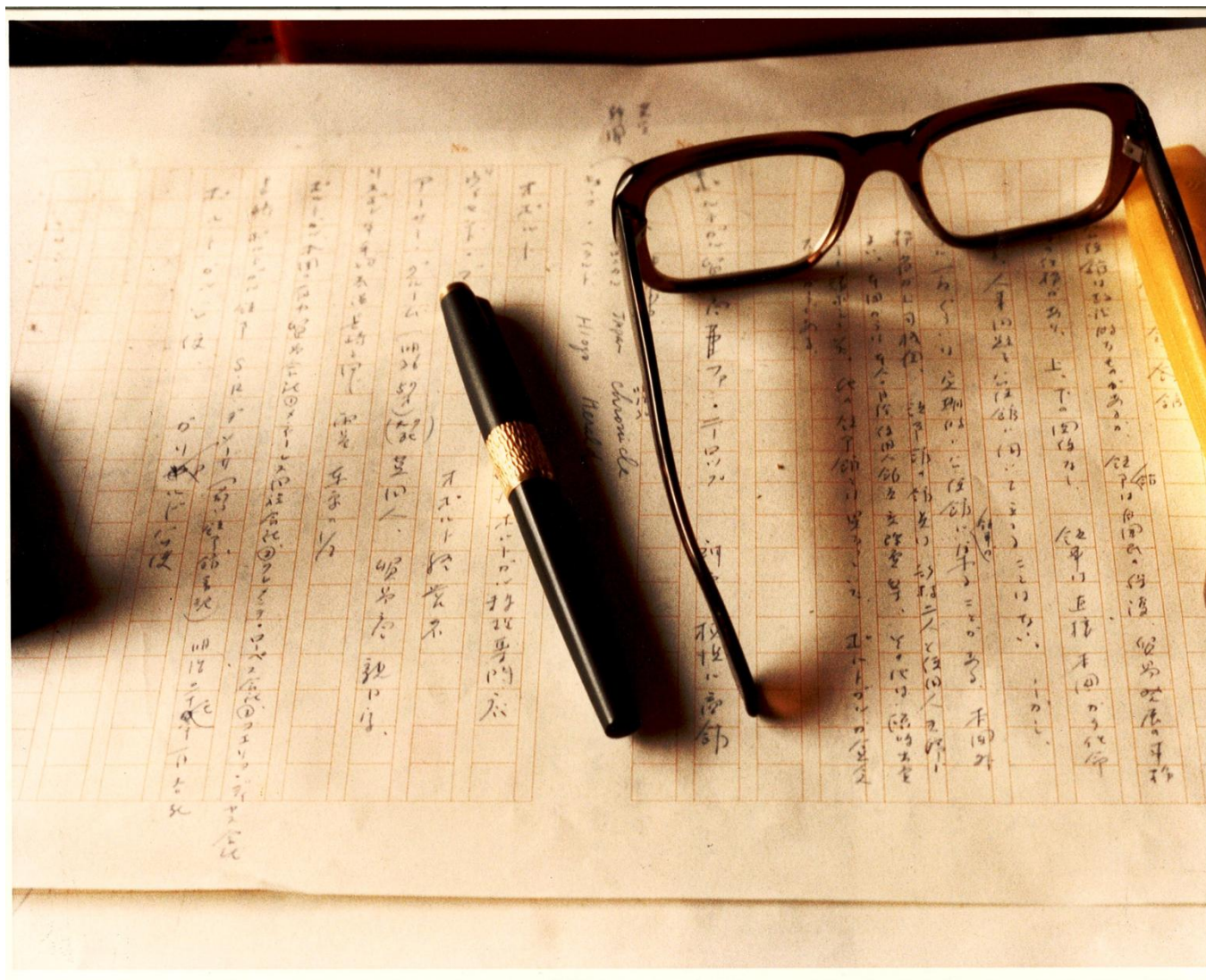

Franz Schubert brilles uz dziesmu cikla «Grietiņa pie ratiņa» manuskripta. Šūberta muzejs, Vīne

<http://www.lessing-photo.com/dispimg.asp?i=25010242+&cr=5&cl=1>

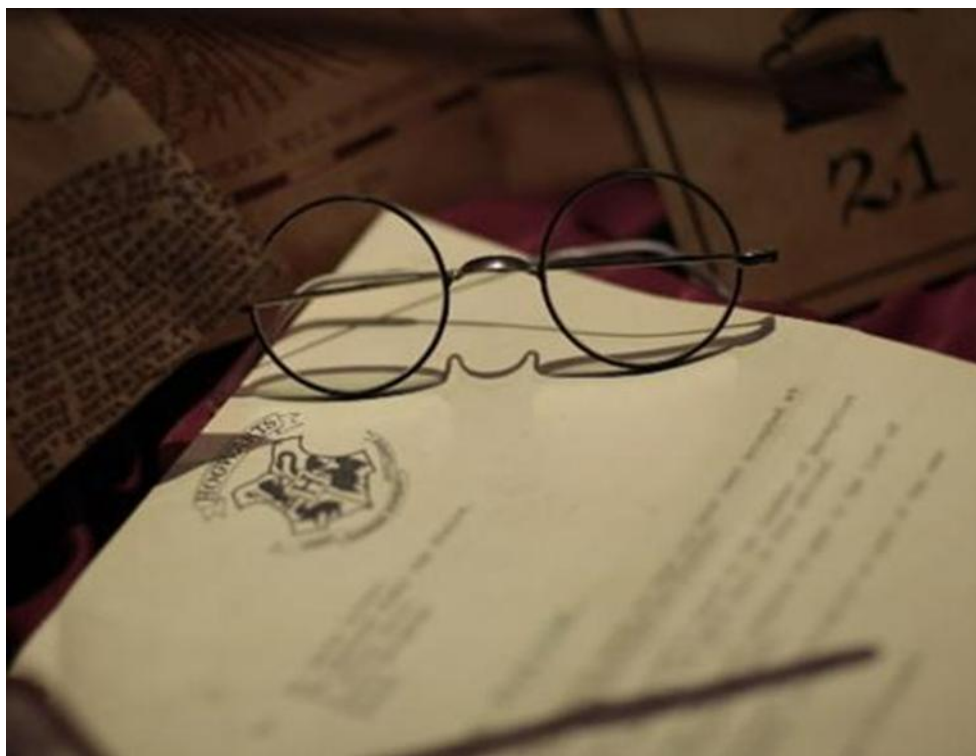

Jiro Nitta manuskripts, mīlākās brilles un tintes pildspalva

<http://www.city.suwa.lg.jp.e.ca.hp.transer.com/www/info/detail.jsp?id=4388>

Harry Potter: The Exhibition, Čikāgas Zinātnes un industrijas muzejs

http://scienceblogs.com/grrlscientist/2009/04/harry_potter_visits_chicago_mu.php

«Jaunā logotipa autors ir mākslinieks Olafs Abzalons. Attēlā ar rokraksta fragmentu izmantots Rūdolfa Blaumaņa dzejoļa faksimils no LNB Reto grāmatu un rokrakstu nodaļas krājuma.»

http://www.satori.lv/raksts/4321/Ilmars_Slapins/Godajamo_lasitaj!

Kripto-eksponēšanas cēloņi:

- 1) Ekspozīciju būves tehnikas aspekts
- 2) Filoloģiskās/muzikoloģiskās u.c. zinātņu nozaru pētniecības pārsvars pār muzejiskās pētniecības tradīciju, iemaņām
- 3) Memoriālā muzeja tradīcijas pārsvars pār rakstniecības/mūzikas muzeja tradīciju (auras ticības ietekme uz eksponēšanas veidu)

